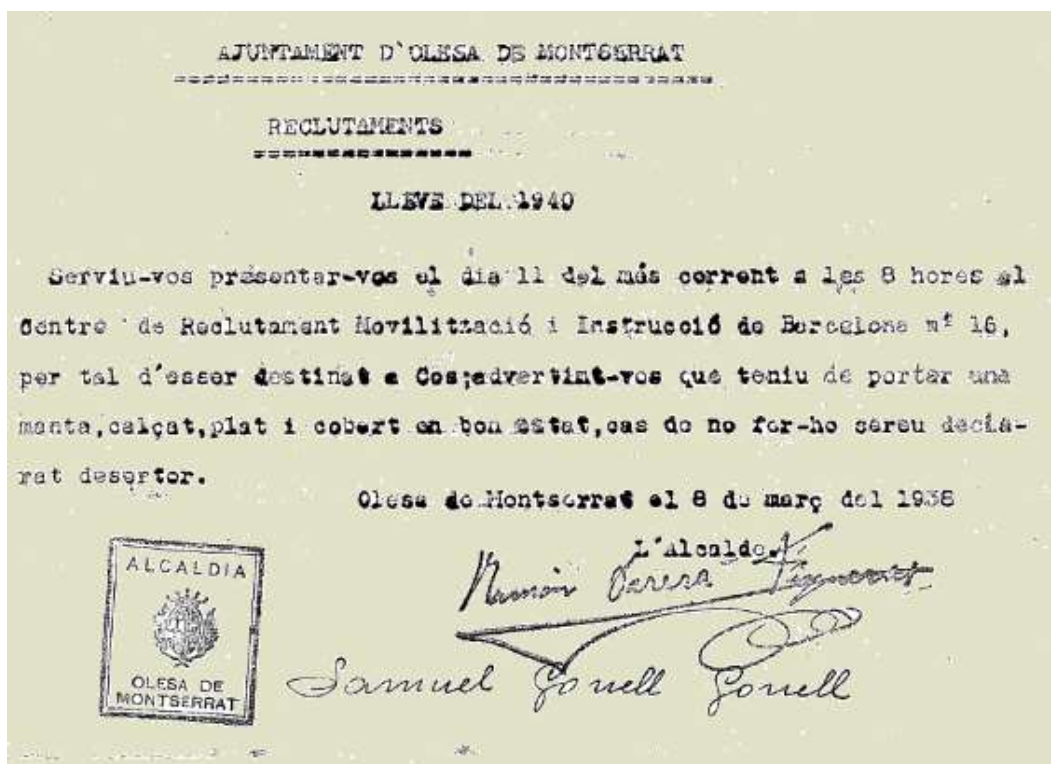

Represaliats: SAMUEL GONELL I GONELL i JUST GONELL I GONELL¹

SAMUEL GONELL I GONELL

Samuel Gonell i Gonell va néixer l'any 1919 a Olesa de Montserrat i va morir afusellat en un camp de concentració al País Basc, l'any 1938, quan tenia 20 anys². Tot i que la família sap que morí afusellat, no tenen cap document que ho justifiqui (una persona d'Olesa, en canvi, va explicar-los que l'havien matat a Burgos). Tenia un germà bessó, el Just Gonell Gonell que també va ser represaliat.

Segons Emma Aixalà³, "a mesura que s'anava complicant el desenvolupament de la Guerra Civil espanyola, l'exèrcit de la República, va haver d'incorporar soldats de llevs cada vegada més joves per lluitar contra les tropes faccioses del general Franco". El Samuel i el seu germà Just, tot i que no eren de la lleva del biberó, es van incorporar a la guerra molt joves -en la memòria popular ha quedat, però, com si en formessin part, per això, el seu germà Amadeu ens digué que eren d'aquesta lleva.

Mobilització de Samuel Gonell. Font: correspondència municipal. AHMO

¹ Document redactat a partir de l'entrevista realitzada a AMADEU GONELL I GONELL i MAGDALENA XAIRO VILA dins del projecte *MEMORIAL DEMOCRÀTIC DEL BAIX LLOBREGAT. DE LES EXPERIÈNCIES PERSONALS A L'ÈXIT COL·LECTIU*. Entrevistadores: Joana Llordella i Blanca Mampel. Transcriptor: Isabel Valero. Enregistrament: Nolasca Riba Renom. Data i lloc de l'entrevista: 20 de novembre de 2009, Olesa de Montserrat. Durada de l'entrevista: 1h 36 m 05 seg.

² Dueñas, Oriol: *La violència d'uns i altres. La repressió de la guerra i la postguerra, 1936-1945. El cas d'Olesa de Montserrat*. Publicacions de l'abadia de Montserrat. Biblioteca Abat Oliva nº 277. Barcelona 2007. Annexos: Olesans que passaren per un camp de concentració o batallons de treballadors.

³ AIXALÀ, Emma: *La quinta del biberó. Els anys perduts*. Proa, Barcelona 2004

Va marxar al front i, segons l'Amadeu, ell i el Just primer anaren a Vic i a Igualada. El Samuel arribà a ser caporal de metralladores, segons el nostre informant.

A l'Arxiu Nacional de Catalunya s'hi conserva una interessant documentació epistolar procedent de diferents fons on es poden trobar diversos escrits del Samuel i del seu germà Just, quan es trobaven al front. Ambdós van estar al front de Vicálvaro-Madrid, tal com queda constatat a la carta que transcrivim a continuació:

"Estimats pares: Desitjaríem es trobessin bé de salut, que la nostra es bona fins al present [...]. Parlant del puesto on farem la vida, és fora dels pobles, de vegades, a sota els olivars, que si sapiguesin la nostra feina quina és quant arribem, doncs agafar el pic i la pala i fer una caseta per si encas plou un mullarse. En fi serveix per moltes coses, però de vegades ens trobem que quant ja està feta o a mitg fé, ens diuen: va nois, arreglem tot que tenim de canviar de puesto".

Carta de Just i Samuel Gonell als seus pares (Vicálvaro, 4/6/1938)

Segons la carta d'un company del mateix front, el Francesc Padrós, el viatge cap a Madrid era un viatge "vertaderament infernal (41 hores), d'elles vuit en camió, drets, apoiats els uns amb els altres. Varen travessar nou províncies: Barcelona, Tarragona, Castelló, València, Alacant, Albacete, Ciutat Real, Toledo i Madrid [...]". Vicalvaro, 30-9-1937

Segons el seu germà Amadeu, el Samuel era una persona culta, sempre estava llegint i estudiant⁴ i, a més, era un bon operari de la fàbrica de ca l'Isard⁵. El Samuel (i també el seu germà Just) era una persona catalanista, però no creu que fos de cap partit polític, i a Olesa anava a la UEC, abans Unió Excursionista Olesana. Els dos germans sempre anaven junts, tenien una relació molt fraternal. El Samuel i el Just els agradava llegir, sobretot llibres de temàtica catalanista.

Molts catalans foren enviats a camps de concentració al País Basc. Tal com explicà el nostre testimoni a Oriol Dueñas⁶ (informació que en la nostra entrevista no ens fou relatada però que considerem interessant afegir) sobre el Samuel:

Pel que sembla aquest veí d'Olesa fou afusellat en un camp de concentració del País Basc, després que se li trobessin uns papers en què demanava als seus pares que destruïssin tota la documentació que tenia a casa i on també explicava les barbaritats que cometien els sollevats. En ser descobert amb la carta, fou immediatament apartat de la resta de presoners i afusellat.

En Samuel pertanyia a una família de treballadors; sabem que la seva mare no havia anat a escola, i que el seu pare feia de porter a ca l'Isard fins que va ser empresonat quan tenia 49 anys, el juliol de 1939; també era xofer i va estar a la presó de Barcelona i Castelló. Va romandre set mesos a la presó (segons el seu fill, per error, ja que ell era de dretes) i en sortir, el van acomiadar de la fàbrica. Va ser

⁴ Segons el seu germà Amadeu, durant la República estudià per correspondència.

⁵ Molts dels represaliats d'Olesa de Montserrat treballaven a ca l'Isard.

⁶ Dueñas, Oriol, op, cit. Pàg 354

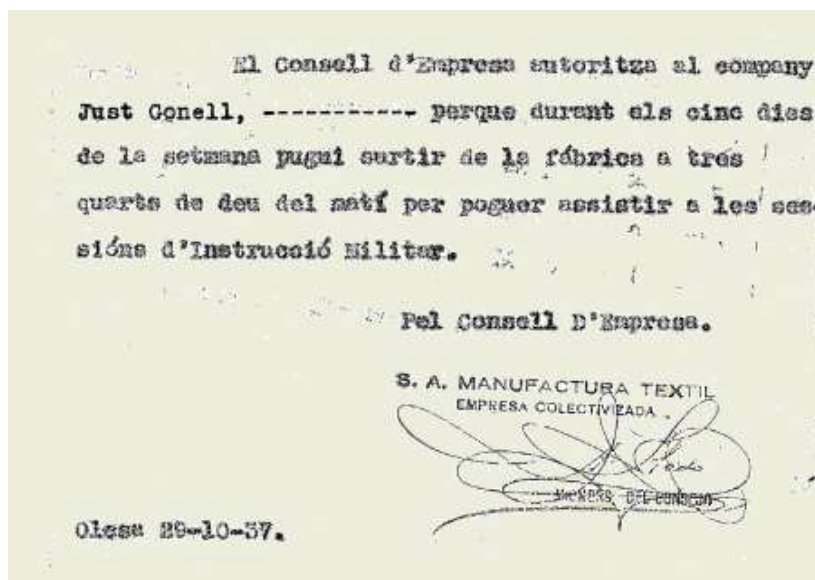
llavors quan van obrir una taverna molt popular a Olesa fins a l'actualitat, La Palmera, la casa on viu ara l'Amadeu, al carrer Anselm Clavé. De fet la taverna La Palmera la va obrir en Viñau, el seguí el Xiquet de Reus, però aquest era de la FAI i va marxar l'any 1936.

Coneixem que, a part del seu pare, els tiets del Samuel també van patir repressió, segons explica O. Dueñas: el Francesc Gonell Seguer no patí cap Consell de guerra però fou empresonat als 39 anys, el maig de 1939 a Deusto (Biscaia). Aquest era de Xodos- Castelló, d'on venia la família, i es dedicava al tint.⁷ L'altre germà, en Josep Gonell Seguer, era de la CNT-FAI, i també va estar a la presó. L'Amadeu recorda que l'any 1936, li van proposar de portar el cotxe fantasma però el seu oncle mai el va voler agafar.

El van detenir quan tenia 37 anys. La seva professió era de xofer. Va estar empresonat el juliol del 1939 a Barcelona i a Castelló. Tant el Samuel com el Josep patiren Consell de Guerra, segons consta a Procedimientos judiciales del franquismo al Colectivo republicano de Euskadi⁸.

JUST GONELL I GONELL

En Just Gonell i Gonell va néixer l'any 1919, per tant és de la lleva del 1940. Va morir al sector Pre-Pirineu el mes de gener de 1939 (segons el seu germà Amadeu aquest continuà fins a Andorra i allà li perderen la pista). Pertanyia a la força de la República, concretament a l'exèrcit de l'Est⁹. Va arribar a ser també caporal de metralladores, segons el nostre informant. Primer anaren a Vic i a Igualada.

Autorització donada a Just Gonell per assistir a les sessions d' instrucció militar. Font: correspondència municipal. AHMO

⁷ Op. Cit. Annexos "Olesans que passaren per un camp de concentració o batalló de treballadors".

⁸<http://www.errepublika.org/PROCEDIMIENTOS JUDICIALES DEL FRANQUISMO LETRA G 3.htm> (data de consulta 3-2-2015)

⁹ Dueñas, Oriol, Op. Cit, pàg. 266

Una de les obsessions de l'Amadeu, el nostre informant, era trobar el seu germà. Per localitzar-lo, havia anat de Barcelona a Puigcerdà i d'aquí a la Seu per passar a Andorra perquè li havien dit que fugint havia anat a parar a Andorra, i que estaven construint el llac dels "Embusters". El va ajudar a entrar a Andorra el "Butan" d'Olesa. Li van fer un passi.

Quan va arribar a Andorra va ensenyar un retrat del seu germà, el Just, a gent de la CNT. Allí hi havia un cuiner que sembla ser que era en Just. Algú d'Esparreguera li ho va explicar. Un d'aquests milicians li va dir que tornés cap a Espanya. Però després, el cap del grup va dir-li que reconeixia el seu germà però que no sabia on era. Algú més li va dir que l'havien vist. El cert és que en Just ja no hi era quan va arribar l'Amadeu. Li havien parlat que el Just havia passat la frontera comandant uns cents soldats amb metralletes.

Segons el seu germà Amadeu, el seu pare va ser empresonat i, quan va sortir el van fer fora de la porteria de ca L'Isard, on el Just probablement els enviava cartes que mai van arribar a rebre. A l'Arxiu Nacional podem trobar un fons que porta per nom el dels dos germans desapareguts on hi trobem aquesta carta:

"Quan es va fer fosc vàrem marxar i caminarem tot el vespre, cosa que en qüestió de dues hores haguesem pogut fer el trajecte.

Bueno, arribem de bon de matí al puesto i ja sentim un son i ens avisen, ojo que allà hi ha el enemic i convé que no ens vegi, i va ésser quan vàrem pensar, la cosa s'enreda, i al cap d'una estona ja diuen començar a tirar avall fins a una casa que allà vàrem veure que l'artilleria ja les hi picave, i el comissari va dir: "ha llegado el momento camaradas de demostrar lo que somos y quien quiera retroceder que no lo pruebe porque éste se quedará seguro". Bueno, comencem a tirar avall que feie una baixada, després un montícol i un altre més alt, que ere el puesto que estave parapetat l'enemic, i quan baixaven aquesta baixada que dic les bales plovién igual com l'aigua, però nosaltres endavant, fins que vàrem arribar al montícol davant de l'enemic, a on ens vàrem parapetar i estiguerem tot el dia amb un concert de morters, canonades i de tot, cosa molt distreta. Però el cuento va ésser que l'artilleria nostra les picave a nosaltres mateixos, que vàrem tindre que avisar "prou tirar" perquè en les fotie a nosaltres. Bueno, va arribar a la tarde que varen arribar els tancs per ajuda'ns a l'atac i vàrem començar a tirar a la posició enemiga donant un foc de resultat."

Carta de Just Gonell als seus pares (Front de Balaguer, 29/6/1938¹⁰).

Al Just, com al seu germà, li agradava llegir i estudiar, cosa que féu per correspondència durant la República. També dibuixava.

---

¹⁰ Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya núm. 15, desembre, 2006. Pàg. 10. Data de consulta 3-2-2015.

ELS NOSTRES INFORMANTS

AMADEU GONELL I GONELL va néixer a Olesa i es va casar amb la Magdalena. De petit vivia al Camp de la Barca o al Camp de l'Isard. El seu pare feia de porter a Ca l'Isard¹¹ fins que a la postguerra el van acomiadar. Va ser llavors quan van obrir una taverna, La Palmera, a la casa on viu ara, al carrer Anselm Clavé. L'Amadeu és el petit dels germans.

Va començar a estudiar comerç, però es va posar a treballar de fuster i ebenista. Es considera catòlic i practicant a mitges, a diferència dels seus pares. No ha estat afiliat a cap partit però es defineix com a molt nacionalista, i sempre ha tingut bona relació amb tothom.

L'Amadeu ens parla dels seus germans bessons, el Samuel i el Just. El Samuel era molt culte, sempre estava llegint i estudiant i, a més, era un bon operari de Ca l'Isard.

Els seus germans eren molt catalanistes, però no creu que fossin de cap partit polític, i a Olesa anaven a la UEC, abans Unió Excursionista Olesana. Van formar part de la quinta del biberó i arribaren a ser caporals de metralladores. El Samuel morí afusellat, però la família no té cap document que ho justifiqui. Una persona d'Olesa li va explicar que el van matar a Burgos. Primer anaren a Vic i a Igualada.

Va saber que el seu germà Just es podia trobar a Andorra i, tot i que va anar fins allà per buscar-lo no el trobà mai, i la família mai més en va saber res. El van estar buscant per tot arreu, però el seu nom no apareixia en cap arxiu. El Samuel va morir al front, mentre que el Just va continuar fins a Andorra.

Els pares de l'Amadeu no van intentar d'inculcar-li res ni van ser molt exigents en el tema religiós. Creu que és interessant la tasca de recuperar la memòria. Ell intenta conservar tot el que pot de caire catalanista.

---

¹¹ És interessant de destacar l'opinió de Josep Maria Sibina, un altre dels nostres testimonis, però en aquesta ocasió a "Sense vostre permís. Memòries d'un poble, 69 anys després". Editat pel mateix autor l'any 2005.: (...) En aquí no podem passar per alt, l'eufòria sindicalista que es vivia en la nostra vila. En la majoria de les fàbriques es passaven periòdics i opuscles que pretenien educar els treballadors en els temes socials i a prendre consciència de classe (...) L'organització més destacada en aquests afers fou la CNT, i la flor i nata d'aquesta es trobava a Ca l'Isard i al Molí. També en l'aspecte polític, les esquerres feien el seu paper, destacant-se entre totes l'Esquerra Republicana de Catalunya, que tenia la seva seu en el "Círcol" (...).

225

COPIA

Ilre. Sr.

Espero merecer de V.S. se dignará participar a esta Alcaldía si se hallan en algún campo de concentración de prisioneros los soldados que fueron del Ejército Rojo SAMUEL GONELL GONELL y JUSTO GONELL GONELL, de los cuales carecen de noticias sus familiares de algún tiempo a esta parte.

Dios salve a España y guarde a V. muchos años.

Olesa de Montserrat a 12 de Abril de 1.939 - Año de la Victoria.

El Alcalde-Gestor

Ilre. Sr. Coronel Inspector de los Campos de Concentración de prisioneros de guerra.

BURGOS.

Carta de l'alcalde d'Olesa adreçada al Coronel Inspector de los Campos de Concentración de prisioneros de guerra on demana informació de Samuel i Just Gonell. Font: Correspondència municipal. AHMO.

L'Amadeu ens relatà el procediment de prometatge. Quan demanà l'esposa a la mare, aquesta li va recordar que la noia estava mal vista perquè era filla d'un militar de l'esquerra.

Ell recorda que un Guàrdia Civil els va dir "niños, a ver si hablais bien, que os voy a pegar una torta, que estais rebuznando como una vaca, a ver si hablais español". Declarà: "Això em va quedar, encara ho porto aquí". L'entrevistat, quan era petit, anava a cal Sr. Povill, i portava la roba i les sabates del seu germà.

Ell no va passar gana. Tenia un oncle, que es deia Vall, que els portava menjar. Ell ens parlà d'un anarquista que es deia Casanyes que va amagar quatre capellans a casa seva durant la guerra. Havia amenaçat els seus companys de la FAI que si algun dia els feien alguna cosa, agafaria la pistola. El Casanyes també els portava menjar, i creu L'Amadeu creu que aquest era fill del cardenal Casanyes, de Franco.

L'informant ens explica que els seus fills han viscut el catalanisme i que totes les parelles dels seus fills i d'una néta són de fora de Catalunya i han acabat parlant català.

Els pares de l'Amadeu no van intentar d'inculcar-li res ni van ser molt exigents en el tema religiós. Creu que és interessant la tasca de recuperar la memòria. Ell intenta conservar tot el que pot de caire catalanista.

L'Amadeu creu que els seus pares i avis van patir molt més que no pas ells, que ja han superat aquest passat tan dur. Recorda que de petit vivia a la fàbrica de ca l'Isard on ells eren els porters. Un dia va veure el Ramon de Basilio i el seu oncle que anaven amb la bandera de la CNT a les cames.

Recorda quan va acabar la guerra; els feixistes estaven al cantó d'Esparreguera i queien bombes i ells es van amagar al Torrent, a la carretera de Martorell. Quan van tornar a casa es va trobar que els soldats els havien pres el que tenien: les gallines...

Els seus germans van estudiar. Els nois van seguir estudiant per correspondència a l'època de la República.

L'Amadeu és catòlic i practicant a mitges. El seus pares sí que ho eren molt. No ha estat afiliat a cap partit però es defineix com a molt nacionalista. Ens explica que sovint portava regals a la Guàrdia Civil de part d'altres persones.

Ell va començar a estudiar comerç, però es va posar a treballar de fuster i ebenista. El pare de l'Amadeu va perdre una cama en un accident, però, malgrat tot, l'obligaven a fer el servei militar perquè tenien un negoci. És per això que posaren la taverna al nom de la Magda, la jove, malgrat que encara no eren casats, així va poder alliberar-se del servei militar any 1948-1949.

Segons el nostre testimoni, els que portaven el camió fantasma eren d'Olesa però potser no eren fills d'Olesa. El cap de la FAI era l'Aiguadé i va intentar que no es

matessin els olesans, però la resta creia que s'havien de matar per burgesos. El van amenaçar que el matarien si no marxava, i així ho va fer.

Argumenta sobre la guerra i ens dóna a entendre que els anarquistes eren gent sense escrúpols. Com a llibertaris recorda en Lluís de cal Vaquer.

L'Amadeu recorda que anava a la UEC, allí en Joan Soler els ensenyava a cantar en català, amb els perills que això representava aleshores. Si eres de la UEC eres mal vist.

MAGDALENA XAIRÓ VILA (filla de Ricard Xairó Tort, mort al front)

La Magda va néixer el 29 de març de 1930 a Olesa de Montserrat. Vivia al carrer Cinto Verdguer, prop de l'escorxador, però va néixer al carrer Argelines. El pare, **Ricard Xairó Tort**, nascut l'any 1900, treballava al tèxtil, a cal Sánchez, i feia de contramestre als telers. La seva mare treballà a Can Sedó, era teixidora i hi va començar als 12 o 13 anys. L'àvia, abans de la guerra, anava a fer menjars per les cases.

El pare de la Magda era d'esquerra i del Círcol (tramoia, teatre) i va anar voluntari¹² al front on va morir, concretament a Villar de los Navarros (Saragossa)¹³, al costat de Terol, el 9 de març de 1938¹⁴ (les víctimes de 1937 i inicis de 1938, corresponen principalment a les províncies de Terol i d'Osca). La família ho va saber per una carta d'uns companys d'ell, però oficialment van trigar uns dos anys. Era com un pare per aquells soldats de 17 i 18 anys. La Magda rememora quan un olesà, els va dir "si el Ricardo ha anat de voluntari ja li ha anat bé quedar-se allà, si no aquí ja l'hagueren vingut a buscar". El seu pare sempre deia que no tenia les mans tacades de sang.

---

¹² La Magdalena ens recorda una vegada que el seu pare va arribar del front i que duia una pistola que va amagar, i que anava acompanyat d'uns soldats gallecs. També ens diu que el pare havia estat a la guerra amb en Muntades d'Olesa.

¹³ HERNÁNDEZ CARDONA, Francesc Xavier i ÍÑIGUEZ GRÀCIA, David: *La columna Macià. Companys*. Fundació Josep Irla (març, 2009): (...) les unitats catalanes participants a Belchite havien tornat a les seves bases de Terol i d'aquesta manera, la 131 brigada s'escampa en una línia defensiva contínua que passa per Montforte on hi haurà el 521 batalló, Villar de los Navarros (524 batalló) i Bádenas (522 batalló), segons en Víctor Torres.

(...) Durant prop de tres mesos, la nostra Brigada 131 (l'antiga Columna Macià-Companys) gaudí d'una relativa tranquil·litat. Li fou confiada una línia del front que anava de Monforte de Moyela fins a Villar de los Navarros passant per Bádenas. Però l'exèrcit franquista, el 9 de març de 1938 inicià una gran ofensiva per tot el front d'Aragó que el conduí a les portes de Catalunya amb la conquesta de Lleida i Balaguer.

¹⁴ Oriol DUEÑAS, *La violència d'uns i altres. La repressió de la guerra i la postguerra 1936-1945*. El cas d'Olesa de Montserrat. Barcelona: Publicacions Abadia Montserrat, 2007. Pàg. 275, consta que va morir a Terol, el 10-3-1938 i que pertanyia a la 30 Divisió-131 Brigada Mixta. El llistat publicat per Dueñas es basa en la font de Carles Roca Gotsens, realitzada l'any 1989 i revisada l'any 2001 pel Centre d'Història Contemporània de Catalunya.

Afegirem que varen ser molts els olesans que es van mobilitzar al front de guerra, segons Dueñas¹⁵, dels 971 joves olesans que van ser mobilitzats del 1936-1939, en moriren 154, una xifra molt alta.

Durant la guerra els soldats s'allotjaven a les Escoles Nacionals i també a l'escorxador. Això va fer que s'haguessin de repartir els nens i nenes en altres llocs: els qui vivien de mitja carretera avall anaven al Círcol, i els de mitja carretera cap amunt anaven a les monges. La Magda anava al Círcol, i recorda que allí hi havia una gran sala i treballaven en grups.

Recorda la senyoreta Maria, la "doña" Rosa, la dona del Palmada. A l'escola es feia tot en castellà.

Segons la Magda, els de la FAI i els d'Esquerra no es podien veure, perquè els de la FAI volien posar-se a l'Ajuntament. A la nit, tots els d'Esquerra se n'anaven a l'Ajuntament. La majoria de gent de la FAI no eren catalans. Diu: "si els de la FAI s'haguessin apoderat de l'Ajuntament" aquí a Olesa no hagués quedat cap català".

La Magda ens conta que hi havia uns soldats a l'escorxador que eren músics i que la seva mare els rentava la roba i ells, a canvi, els donaven menjar.

Recorda el dia que van entrar les tropes franquistes a Olesa "sonaven les bombes a l'altre cantó del riu, anaven amb cavalls per cal Dalmases i van arribar a casa seva", ella tenia 9 anys (1939). Recorda que eren italians que anaven mudats i amb unes botes altes que els van dir: "No, nosotros no hacemos nada, los moros vienen detrás". Quan van arribar els moros una senyora els va fer arròs amb conill. La Magda fa referència a uns sants que tenia a casa seva que el seu marit diu que els de la FAI no li haguessin fet treure perquè el seu pare era un dels caps de l'esquerra.

Ella i el seu germà també van treballar a Can Sedó. La Magda hi començà a treballar als 15 anys, després d'haver estat a la fàbrica tèxtil cal Sánchez. Més endavant va anar a treballar a la fàbrica tèxtil de cal Pons fins que va tenir el primer fill, el Samuel. El seu germà va treballar també al Vapor Cremat, a cal Vador Bruixa, a l'Astals, a cal Tonell i després a cal Mates.

La Magda va estudiar a les Escoles Nacionals i allà cantaven el "Cara al sol" i era on anaven els pobres. Volia ser mestra " Sempre havia somiat que el meu pare tornava de la guerra i em pagava la carrera". Les mestres noves que van arribar després de la guerra eren "doña" Felisa Fernández González, que vivia a sobre de l'Ajuntament, la "doña" Rosa (el seu marit el van destituir d'Olesa i el van enviar a Cardedeu), la Maria, la Pardinilla, que era catalana, i "doña" Carmen que va ser la directora. A l'escola ningú podia parlar català. Entre ells parlaven català. Els nens i les nenes estaven separats, excepte els pàrvuls. Hi havia primer, segon, tercer i quart. Els nens havien de dur la llenya de casa i del que trobaven pel carrer i anar a buscar el carbó a l'estació per fer anar les estufes. La seva mare, encara que tenien dificultats per menjar, si els deien de comprar una enciclopèdia, era la primera en fer-ho. De

---

¹⁵ Op. Cit. Pàg. 260.

l'escola també recorda la senyoreta Angelina i "doña" Modesta, que ja hi eren abans de la Guerra.

Al seu germà, després de la guerra, el feien anar cada diumenge a fer instrucció i volien que es fes de la Falange, però la seva mare no va voler.

Una vegada, al Casal, la Magda va voler anar a ballar sardanes però no la van deixar posar a la rotllana (perquè no eren dels seus).

Ella i el seu germà van fer la comunió l'any quaranta, malgrat que el seu pare no havia estat massa d'església, recorda que, fins i tot no li agradava massa celebrar la diada de Reis. Ella tenia 10 anys i el seu germà 14. El seu germà portava la roba del seu oncle que era mosso d'esquadra. Ara bé, la família de la Magda anava a missa i resaven abans de dormir, en català, però no eren "fanàtics".

Ella creu que la mare no era d'esquerres. A casa seva, després de la guerra, eren set, els avis, la mare, dos oncles i els dos fills i només treballava la mare, i guanyava 29 pessetes. Feina tenien per menjar. Ens explica com era el racionament i com i què cuinaven.

Del racionament recorda el pa negre, que els en donaven un cop per setmana, la seva iaia i la seva mare, ni el tastaven, i així ella i el seu germà en podien menjar una mica cada dia. Menjaven naps, cols gegants, fonoll. De pastanagues no en menjaven perquè eren per als rics. Menjaven erb ja que les llenties eren cares, de fet era un menjar de les cabres i costava de coure. Un altre menjar era el blat de moro que el bullien amb cendra i després el rentaven. Per fer el blat de moro primer el triaven, després el feien bullir, el posaven a raig d'aigua i després el fregaven i saltava la pell i llavors el feien bullir. En lloc d'oli feien servir el greix dels blanquets que els hi donaven al "matadero". Quan mataven els animals, la sang anava del carrer cap a la riera, i si portaves un pot en donaven la sang. Els donaven també la brucada.

Com que no tenien diners feien servir el greix dels llardons. Més tard, en lloc de pa els donaven una farina vermella que feien bullir i en feien farinetes; en feien unes rodanxes que posaven sobre la cuina econòmica. Era com una galeta. No podien menjar guixes perquè eren molt cares, però menjaven guixons. Quan menjaven llenties les posaven en remull i s'entretenien a treure els cucs.

Quan el seu germà va començar a treballar, que ja tenia 14 anys, podien menjar truita, que barrejaven amb farina, i així en podien menjar tots. "Jo esperava tenir 14 anys per poder-me menjar una truita sencera". De fruita només menjaven taronges tarades. Mai havia menjar cap plàtan sencer ni sabia el gust del pernil.

També utilitzaven la cendra per blanquejar la roba. Després de la guerra hi havia com a metge el sr. Blanxart.

La Magda ha treballat els darrers anys de la seva vida a la bodega "La Palmera", amb el seu marit, i ara amb el seu fill i la nora. Rememora quan estava prohibida la

bandera catalana, tot i que a la seva bodega hi anava sovint la Guàrdia Civil d'Olesa i Manresa, la Magda va posar en una capsa una bandera catalana i al mig l'escut del Barça. La Guàrdia civil quan ho va veure no els va semblar bé, però després van admetre que era legal tenir una bandera al costat d'un símbol esportiu.

La mare de la Magda no ho va pair mai. Pensa que ara no hi ha ningú que pugui explicar què és el que va passar a Olesa. "Nosaltres n'havíem vist moltes aquí"

Cartes dels germans Gonell extretes de l'Arxiu Nacional de Catalunya.
29 de juny de 1938

Front de Bataquer 39-6-38

a Samuel Gonell Olera de Montserrat

Estimats pares D'ontora es trobem be de salut que tu
la meua com en Mariano es excelent

En primer lloc tinc de dir que d'en Samuel de moment
no se res més però que jo no fare d'anar al mundo a veure
si fue deuen aclarir aquest assumpte que crec el deixo

Després un altre cosa encara que aquí forem el puerto
que estem i notes s'entenen que hi han atacat o alguna cosa
no en foren res una forca poder cal rellorarem prompte
i l'altre que's la principal que la Bugada nostra no
esta mai al mateix puerto sempre voltes romble que tingui
fumigo pero que a morollies res es igual

De les infanteries que encara de fumera en temon que d'una
unes la companyia que ara tenon aquelles no men
donaran pero sens me les saques potat poder estarem diel
on donar se i res no a fer mes mang me les se potat
i sem vant a la mudo

Després al puerto que estem fare un joc de comentari
que es el requient i no enqun respel que hi forare a con
firmacio es la fare ventat. El dia 31 de Mang a les 2 de lo
tarde partim de Pradell sens saber o ont anarem. nam

arribar al tant a Cubells o ont ens varem fer deixar tota la
roba i tot lo que no fos municio i alorhores un arxento que
tenem que ara esto fent a Sabadell i el de Castell. Vell que si
fue els emsari la duccio si el volen anar a veure perquè ne
morallies orten content d'ell igual com era ell de morallies
i e na an ne romi i alorhores quant a na se fore varem marxar i comi
mover tot el nostre cora que ~~na~~ quarts de dues hores ha quemm joquet
for el traxete buens arden devant de mate al punto i ja volem un son
i ens arren ojo que alla hi ha el enemic i comre que no ens arren
i na mor quant varem forren la cora i volem i al cap d'una es-
tana ja stava comença a tira arall fins a una cora que ella volem
veure que l'astillero ja les hi fusse, i el comenari na dir (ha llaga-
do el momento camarades de demorar lo que somes i quien quera
retroceder que no lo prueba perque esto n quedara seguro) buens comen-
com a tira arall que fue una navada despues un monticol i un
altre mes alt que era el punto que orten para fetat l'enemic, fu
quant navaven aquesta navada que de les bales ploren igual
com l'aigua pero morallies enlevant fins que varem arribar
al monticol d'avant del enemic a on ens varem para fetat i orti quem
tot el dia amb un concert de morters coronades i de tot cosa molt
dextra, pero el cuento na era que l'astillero morrea l'el fusse
a morallies matades que varem tenir que arren proa tirar
perque ens les fote a morallies

Bueno va arubar a la tarde que varen arubar els tanes
 per ajudant al atac i varen començar a tirar a la forca i varen
 clamar un foc de mallat, ara hi el bonic que el mando ordene
 aralt a la forca, ja varen arubar i varen fins dalt pero
 encara es l'horu que no varen que va passar el event el que
 faren varem tendre en camí ajudant a corre fins allra ajuda
 a parafeture pero aquest moment hi hure una cosa que un
 mo forca colarce for cap puerto ferque tot a tonun doment
 ell i fuen cotines d'armatalladors igual com de morters i alla el
 que faren tendre que varen amb el foc que hi hure fere vort
 varem tendre dels tanes que van tirar unes quantes de non tirades
 i va arubar el respic que tornarem cap al mando com aquell
 qui res i despres de feren alguns dies vortant for els olivars varem
 arubar el 1º d'aquest mes a la trinchera que vortarem molt destructs
 fer que cada respic tenem una arala amb l'enemic i ara
 vortem amb un fuerte que es com una regona linea de foc que
 aqui el dia del atac varen actuar dos tanta tanes i algun
 ar ve quedar de franco onlora igual com al fuerte que varem
 oferar molties. De moment sobre aquest particular no ve
 plus respic fer varem no vabura mai i comi ara respic
 Encara que expliquem avos no faren avria de que n'ortem
 malament ferque fins avos varem vortat bastant de o tots els
 fuertes que hem anat.

Després el tio Vall hem de enviar un paquet cosa que
no me haigut volgut ferque a la multa femosa que avuy
emren aquell colliquemso ferque ell es desfel d'alguna cosa

De la tonta que varen emren no la volia retornar pero ho
te el Mbarano ferque el imponible porto hulo a sobre i des-
pres que un no te fort per manar i del papel com de sellos
no emren nermes ferque nsa en tunc prou quant els avubi
nfa avirané que n h ho fer des fer mes que avirqui

Sobre lo que porto a queta carta del combat val mes
que no forma gauds comentant ferque nosaltres no podem dir
res i en aquest temps val mes callar

Aqui envio uns quantes cartes de les que tenc per aqui
ferque se les quedem nortes que avuy hem fan mena ferbot
clar.

Amb el paquet he ha uns colletes nells amb els nels correge-
ment despres un goro un quinq tres paquets de tabac i un
colliquemso a queta rogada me envio nels a casa el tio Vall fe-
re nortes no ho troben ben fet nsa aviranen.

D'allo que duon se hem fella alguna cosa me felle res de
moment per lo menes no emren res si alguna altre rogada
juge aquest home ferque porto la de nrie i vanaro a

ports de solres perquè si la papaya tirar la trossa amb da calor
que fa fer aquí avui el que no empen roba si no no de res
També emmés la pupa que és terra petita i la somoneta
la raitomo

Es confidenc el son fill que diu no els oblidis

~~Just Correll~~

Recorts per tots i fins un altre

Hem decididura de dir que tot la que no em emman no de
primera